

Eleonora Gonda-Soroczyńska

**MODEL UZDROWISKA A DZIAŁALNOŚĆ
TURYSTYCZNO-REKREACYJNA
NA PRZYKŁADZIE BADEN BEI WIEN**

***SPA MODEL AND TOURIST-RECREATIONAL ACTIVITY
AS EXEMPLIFIED BY THE BADEN BEI WIEN***

Streszczenie

W opracowaniu zwrócono uwagę na mocno ugruntowaną funkcję uzdrowisko-wczasową w niewielkim austriackim mieście Baden bei Wien (Baden pod Wiedniem), należącym do aglomeracji wiedeńskiej. Jego usytuowanie w Lesie Wiedeńskim sprzyja zwłaszcza wiedeńczykom, którzy traktują tę miejscowość uzdrowiskową, jako główne miejsce odpoczynku, zwłaszcza sobotnio-niedzielnego. Połączenie funkcji leczniczych z innymi funkcjami turystycznymi, realizowane w Baden bei Wien jest zjawiskiem prawidłowym, bowiem uzdrowiska oparte tylko na modelu medyczno-terapeutycznym, nie zawsze są w stanie poradzić sobie w gospodarce rynkowej. Model uzdrowisk, oparty wyłącznie na leczeniu uzdrowiskowym, bez prowadzenia działalności wypoczynkowo-turystycznej nie odpowiada wymogom unijnym i współczesnym oczekiwaniom gospodarki rynkowej.

Słowa kluczowe: uzdrowisko, kurort, Baden bei Wien, funkcja uzdrowiskowo-wczasowa, baseny termalne

Summary

The study deals with the well-established spa-recreational function in the small Austrian town of Baden bei Wien (Baden near Vienna), part of the Vienna agglomeration. Its location in the Vienna Woods is especially beneficial to the city's inhabitants, who consider this spa town as a major place for rest and relaxation, especially on the weekends. The combination of medical functions with tourist functions brought to life in Baden bei Wien is a positive phenomena, since spas based exclusively on the medical-therapeutic model are not always able to survive

within market economy. The spa model, based only on spa treatment, without any recreational-tourist activity, stands against EU requirements and contemporary expectations within market economy.

Key words: *spa, health resort, Baden bei Wien, spa-recreational function, thermal pools*

WPROWADZENIE

Baden koło Wiednia, to niewielkie miasto uzdrowiskowo-wczasowe, centrum zdrowia dla wiedeńczyków, centrum leczenia reumatyzmu, położone w Dolnej Austrii, w aglomeracji wiedeńskiej, nad rzeką Helenental, na wysokości 220-250 m.n.p.m., 26 km na południe od Wiednia, 33 km od międzynarodowego lotniska Wien-Schwechat. Otoczone jest przez lasy i rozległe winnice. Posiada niemal śródziemnomorski klimat, z dużą ilością słońca i przyjemną dla organizmu człowieka temperaturą. Jest siedzibą powiatu. Liczy około 25 000 stałych mieszkańców. Zajmuje powierzchnię 27 km². Szczególne znaczenie dla życia gospodarczego miasta ma uprawa winorośli i turystyka, zwłaszcza uzdrowiskowo-wypoczynkowa.

Przez miasto przebiega linia kolejowa Austriackich Kolei Państwowych. Oprócz znakomicie działających kolei, doskonale skomunikowane jest autobusowo i busowo. Usytuowanie miejscowości w Lesie Wiedeńskim sprzyja zwłaszcza wiedeńczykom, którzy traktują ją, jako główne miejsce odpoczynku, zwłaszcza sobotnio-niedzielnego. Połączenie kolejowe (125 pociągów lokalnych dziennie obsługujących tę linię) i autobusowe (50 busów dziennie z głównym przystankiem w Wiedniu przy Operze Wiedeńskiej (Wien– Staatsoper), w Baden bei Wien na Placu Józefa (Josefplatz) stwarza dodatkowy komfort szybkiego dojazdu w 15 minut, zwłaszcza dla osób nie korzystających z samochodu osobowego.

O kurortach, zwłaszcza starej Europy Zachodniej powiedzieć można, iż są one wielofunkcyjne. Pełniąc rolę uzdrowiska, miejscowości te są równocześnie prężnie działającymi ośrodkami wypoczynkowymi, centrami sportowymi, kąpieliskami, stacjami sportów zimowych itd. Oprócz leczenia i profilaktyki leczniczej, nastawiają się często na turystykę kulturalną (np. festiwale), kongresową, sportową, turystykę gier hazardowych. Niekiedy turystyczne funkcje uzdrowiska stają się decydującymi dla gospodarki danej miejscowości, z uwagi na masowość zadań odbiegających od lecznictwa zamkniętego. Połączenie funkcji leczniczych z innymi funkcjami turystycznymi jest zjawiskiem prawidłowym, bowiem uzdrowiska oparte tylko na modelu medyczno-terapeutycznym, nie zawsze są w stanie poradzić sobie w gospodarce rynkowej. Model uzdrowisk, oparty wyłącznie na leczeniu uzdrowiskowym, bez prowadzenia działalności wypoczynkowo-turystycznej nie odpowiada współczesnym oczekiwaniom gospodarki rynkowej.

Kurację w uzdrowisku nie da się oddzielić od turystyki, od otoczenia jakie wiąże się z miejscowością uzdrowiskową. Dla kuracjusza, oprócz procedur leczniczych, ważniejsza jest zmiana środowiska. Niezwykle ważna jest możliwość udziału w różnych wycieczkach czy imprezach, w tym sportowych, na ogół uwzględniających możliwości przeciętnego pacjenta. Wszystkie atrakcyjne możliwości zapelniania wolnego czasu pozytywnie wpływają na efekt leczenia. O tym, że należy w czasie każdej kuracji dbać o cały organizm pacjenta, o człowieka jako całość, udowodnili to już starożytni lekarze, działający w dawnych hospicjach. W znanych ośrodkach leczniczych na terenie Grecji czy Rzymu, oprócz leczenia zdiagnozowanej choroby, wielką wagę przywiązywano do wzmocnienia całego organizmu kuracjusza. W każdym ośrodku, który udało się chociaż we fragmentach zachować do naszych czasów, oprócz budowli, w których odbywały się zabiegi lecznicze, funkcjonowały teatry, amfiteatry i obiekty sportowe. Dlatego tak ważna jest infrastruktura towarzysząca zabudowie stricte uzdrowiskowej tj. teatr, amfiteatr, kasyna, boiska sportowe, parki, deptaki itp.

UJĘCIE PROBLEMU

Celem opracowania jest próba rozpoznania i oceny stanu działalności tego znanego w Austrii i Europie uzdrowiska. Poprzez przeprowadzone analizy, wizje lokalne, inwentaryzacje, dokumentację fotograficzną udało się dokładniej poznać tę miejscowość, jej wielofunkcyjność, zachodzące w niej przemiany ekonomiczne, społeczno-funkcjonalno-przestrzenne, przybliżyć ogólny potencjał turystyczny, wskazać główne kierunki rozwoju, wyciągnąć stosowne wnioski, zwłaszcza w kontekście możliwości turystycznych, w tym uzdrowiskowych tego szczególnego miejsca, uwzględniając przede wszystkim niepowtarzalne środowisko przyrodnicze, w tym wody termalne [Łejmel 1997]. Współczesne Baden bei Wien, to malowniczo położone miasto, znany, bardzo dobrze funkcjonujący kurort i ośrodek uzdrowiskowo-wypoczynkowy. Próbowano ocenić jak dalszy rozwój infrastruktury turystycznej (już mocno rozbudowanej i zmodernizowanej) wpłynie na rozwój całej miejscowości, na pozytywne skutki społeczno-ekonomiczne.

BADENSKIE GORĄCE ŹRÓDŁA ZNANE JUŻ RZYMIANOM

Bijące w Baden bei Wien gorące źródła siarkowe znane były już Rzymianom, jako Aquae Pannonicae. Okres świetności Baden bei Wien przypada na XIX wiek. Przez dziesiątki lat rodzina cesarska wybierała je co roku na miejsce letniego wypoczynku. Wielki pożar w 1812 roku zniszczył przeważającą część miasta. Odbudowano je wg projektu Kornhauselsa. W mieście tym zwłaszcza arystokracja i bogaci mieszczaństwo wybudowali przepiękne domy, wille – rezy-

dencje. Baden bei Wien było miejscem spotkań ważnych osobistości ze świata sztuki, gospodarki i polityki, którzy przy okazji pobytu korzystali z dobroczynnej mocy leczniczych źródeł.

W Baden bei Wien funkcjonuje 14 basenów termalnych wód siarkowych z temperaturą między 30 a 36 stopni C, o wydajności 4 mln litrów na dobę. Wody te wykorzystywane są również do celów leczniczych. W ich składzie chemicznym znajdują się takie składniki jak: wapń, sód, siarczan magnezu, chlorek, siarka. Badeńskie wody stosuje się zwłaszcza w leczeniu następujących schorzeń jak: choroby reumatyczne, choroby kręgosłupa i stawów, choroby ortopedyczne. Uzdrowiającą moc siarki stwierdzono podczas rehabilitacji po urazach sportowych i wypadkach.

STRUKTURA MIASTA

Analizując strukturę miasta, szczególną uwagę zwraca centrum miasta z wydzieloną strefą ruchu pieszego. Na placu głównym (Hauptplatz) znajduje się ratusz, letnia rezydencja Habsburgów (1813-1834), dom cesarski (1916-1918), przepięknie rzeźbiona kolumna Świętej Trójcy, autorstwa Giovanniego Stannetti, stanowiąca architektoniczny punkt ciężkości w tej części miasta. Plac ten stanowi centrum dużej wydzielonej strefy pieszej miasta, od której odchodzą poszczególne „odnogi” uliczne, pozbawione ruchu kołowego.

W infrastrukturę mieszkaniową wplecione zostały pojedyncze obiekty infrastruktury uzdrowskiej jak np. Łaźnia Leopolda (Leopoldsbad) zlokalizowana nieopodal targowiska i przystanku autobusowego. Kubaturowe obiekty sanatoryjne stanowią rozproszony układ w strukturze miasta [Meyer B., 2008].

Miasto dzieli niejako na dwie części (północną i południową) rzeka Schwechat, poprzecinana licznymi mostami. Mosty te oprócz swojej funkcji komunikacyjnej stanowią elementy wzbogacające krajobraz. Niektóre z nich posiadają bardzo ciekawą formę.

Od strony wschodniej, z południa na północ przebiega linia kolejowa, o bardzo dużym natężeniu ruchu pociągów lokalnych, zwłaszcza z Wiednia.

Baden bei Wien dysponuje ponad 30 hotelami i pensjonatami wszystkich kategorii. Ogółem oferują one około 1900 miejsc. Oprócz nich do dyspozycji turystów są miejsca noclegowe w domach wczasowych, zajazdach, motelach i innych obiektach nieskateryzowanych. Na terenie miasta 23 właściciele prywatnych oferuje pokoje prywatne i całe mieszkania. Wśród hoteli wymienić można niektóre jak np.: Hotel Krainerhütte, Hotel Admiral am Kurpark, Hotel Gesundheits- & Kurhotel Badener Hof, Hotel Caruso Baden, Hotel-Pension Eden, Hotel Gutenbrunn, Hotel Herzoghof, Parkhotel Baden, SchloBhotel, Grand Hotel Sauerhof, Hotel SchloB Weikersdorf Residenz & Spa, Hotel Rauch.

Fotografia 1. Baden bei Wien, kolumna Świętej Trójcy w centrum Baden bei Wien (fot. autorki, kwiecień 2010)

Photo 1. Baden bei Wien, the Holy Trinity pillar in the Baden bei Wien centre (Photo by Authoress, April 2010)

Fotografia 2. Baden bei Wien, nowa zabudowa wydzielonej strefy ruchu pieszego, nieopodal Parku Zdrojowego (fot. autorki, kwiecień 2010)

Photo 2. Baden bei Wien, new pedestrian zone architecture near the Spa Park (Photo by Authoress, April 2010)

Fotografia 3. Baden bei Wien, Leopoldsbad [Łaźnia Leopolda] (fot. autorki, kwiecień 2010)

Photo 3. Baden bei Wien, Leopoldsbad [Leopold's Bath] (Photo by Authoress, April 2010)

Fotografia 4. Baden bei Wien, Römertherme Baden [Termy Rzymskie] (fot. autorki, kwiecień 2010)

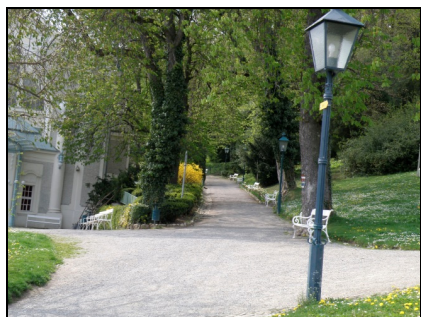
Photo 4. Baden bei Wien, Römertherme Baden [Roman thermae] (Photo by Authoress, April 2010)

W infrastrukturze turystycznej ważną rolę pełnią pensjonaty, o bardziej przystępnych cenach aniżeli hotele. Posiadają one przeróżne nazwy własne jak np.: Pension Margit, Pension Amadeus, Pension Elfy, Pension Maria, Pension Villa Inge, Pension Steinkellner, Pension Carl-Michael-Ziehrer-Haus.

Do największych obiektów typu sanatoryjnego (tzw. Domów kuracyjnych) i wypoczynkowych zalicza się: „Carl Michael Ziehrer Haus”, „Gästehaus der Caritas”, „Hilde Wagener Heim”, Gesundheits-&Kurhotel Badener Hof”, Rehabilitationszentrum „Engelsbad”, „Marienheim”, Rhemasonderkrankenanstalt der SVA der NO, Rhemasonderkrankenanstalt der SVA der Bauern, Rhemasonderkrankenanstalt der SVA der gewerblichen Wirtschaft.

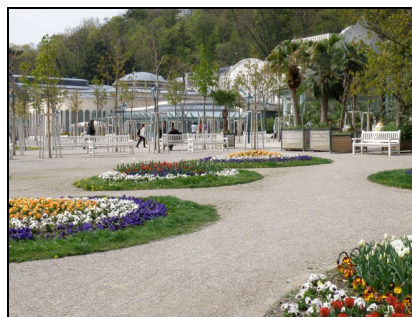
FUNKCJA UZDROWISKOWO-WCZASOWA DOMINUJĄCĄ W KURORCIE BADEN BEI WIEN

Połączenie funkcji leczniczych z innymi funkcjami turystycznymi, realizowane w Baden bei Wien jest zjawiskiem prawidłowym, bowiem uzdrowiska oparte tylko na modelu medyczno-terapeutycznym, nie zawsze są w stanie poradzić sobie w gospodarce rynkowej. Model uzdrowisk, oparty wyłącznie na leczeniu uzdrowiskowym, bez prowadzenia działalności wypoczynkowo-turystycznej nie odpowiada wymogom unijnym i współczesnym oczekiwaniom gospodarki rynkowej.

Fotografia 5. Baden bei Wien, widok na aleję w Parku Zdrojowym - Kurpark (fot. autorki, kwiecień 2010)

Photo 5. Baden bei Wien, view onto an alley in the Spa Park - Kurpark (Photo by Authoress, April 2010)

Fotografia 6. Baden bei Wien, widok na Park Zdrojowy - Kurpark (fot. autorki, kwiecień 2010)

Photo 6. Baden bei Wien, view onto the Spa Park - Kurpark (Photo by Authoress, April 2010)

W mieście tym dominującą funkcją jest funkcja uzdrowiskowo-wczasowa. To kurort z prawdziwego zdarzenia. Posiada doskonale rozbudowaną infrastrukturę uzdrowiskową, m.in. Dom Zdrojowy, Park Zdrojowy, liczne baseny,

w tym termalne (niektóre otoczone winnicami). Większość infrastruktury uzdrowskiej zlokalizowana jest wewnątrz Parku Zdrojowego (największego w Europie), na jego obrzeżach, bądź w bliskim sąsiedztwie. Można stwierdzić, iż od wielu lat wszystkie poczynania władarzy miejscowości skierowane są w stronę kuracjusza i turysty.

Na uwagę zasługuje zabudowa miejscowości, jej układ przestrzenny, rodzaje zabudowy, wiek obiektów kubaturowych, poprawnie i niedawno odrestaurowanych. Liczne są budynki w stylu Biedermeier. Wśród uzdrowskiej zabudowy Parku Zdrojowego na plan pierwszy wyłania się budynek Congress Casino Baden. Stanowi on dominantę urbanistyczną, zwłaszcza w tej uzdrowskiej części miasta. Wcześniej budynek ten pełnił funkcję sanatorium, obecnie jest to kasyno gry i centrum konferencyjne. Tu powstały najstarsze łaźienki z wodą termalną „Römerquelle”, tu założono dla cesarzowej Marii Teresy pierwszy park w mieście, na terenie obecnego Parku Zdrojowego – jednego z najpiękniejszych ogrodów historycznych Austrii. Dzięki muzyce podczas letnich koncertów, dzięki atrakcjom oferowanym przez kasyno gry, w tym miejscu, tej szczególnej miejscowości uzdrowskiej odnaleźć można o każdej porze roku wyjątkową atmosferę uzdrowiska Baden, pamiętającą czasy epok minionych.

Fotografia 7. Baden bei Wien, Congress Casino Baden [Kongresowe Kasyno Baden] (fot. autorki, kwiecień 2010)
Photo 7. Baden bei Wien, the Congress Casino Baden (Photo by Authoress, April 2010)

Fotografia 8. Baden bei Wien, Congress Casino Baden [Kongresowe Kasyno Baden] , wewnątrz – strefa wejściowa (fot. autorki, kwiecień 2010)
Photo 8. Baden bei Wien, the Congress Casino Baden, interior – entrance zone (Photo by Authoress, April 2010)

W samym centrum miasta, przy placu Brusatti z postojem taksówek i autokarów, bezpłatnymi publicznymi toaletami, informacją turystyczną, parkingiem wielopoziomowym znajdują się słynne termy rzymskie „Römertherme Baden”. W ciągu 2 lat budowy dwa dotychczasowe tradycyjne kąpieliska w centrum miasta zastąpiono nowoczesnym, przeszklonym obiektem wielofunk-

cyjnym (pow. wody 900 m²) z saunami, basenem sportowym, szkołą pływania, centrum spa.

Fotografia 9. Baden bei Wien, Römertherme Baden [termy rzymskie] (fot. autorki, kwiecień 2010)

Photo 9. Baden bei Wien, Römertherme Baden [Roman thermae] (Photo by Authoress, April 2010)

Fotografia 10. Baden bei Wien, Römertherme Baden [termy rzymskie] wewnątrz (fot. autorki, kwiecień 2010)

Photo 10. Baden bei Wien, Römertherme Baden [Roman thermae] interior (Photo by Authoress, April 2010)

Wśród obiektów uzdrowiskowo-turystycznych na szczególną uwagę zasługuje kąpielisko wód termalnych – Thermalstrandbad usytuowane w zachodniej części miasta, opasane ulicami: Helenenstrasse, Doblhoffgasse, rzeką Schwechat, wybudowane w 1926 roku, w ciągu tylko 16 tygodni, pod koniec panowania austriackiej monarchii, w stylu Art-déco. Baseny wodne zajmują powierzchnię 5000 m². Wokół nich wybudowano sztuczną, piaszczystą plażę. Sezon kąpielowy trwa od maja do września. W 1930 roku kąpielisko włączono do kompleksu pałacowo-parkowego Weilburg.

W Baden bei Wien, nieopodal wejścia głównego do Parku Zdrojowego, przy ulicy Kaiser – Franz – Ring znajduje się Teatr Miejski „Jubiläumsstadttheater Baden”, wybudowany z myślą o kuracjuszach. Teatry uzdrowiskowe stanowiły i stanowią istotny element infrastruktury uzdrowiskowej. Ich powstawanie podyktowane było zapotrzebowaniem na dobrą rozrywkę kulturalną. Na ogół teatry budowano w większych miastach. W czasie, gdy zaczęły kształtować się centra uzdrowisk, nowożytnie budownictwo teatralne legitymowało się ponad dwustuletnią tradycją. W XIX wieku obserwuje się rozwój sztuk teatralnych i budownictwa teatralnego. Pierwotnie w uzdrowiskach pomieszczenia dla teatrów amatorskich urządzano w domach zdrojowych. Były to także np. we Francji m.in. nieduże sceny z zapleczem, połączone z salą balową czy koncertową, w Niemczech i Austrii dobudowywane do „kurhausów” pomieszczenia do przedstawień amatorskich. Jednak nie spełniały one oczekiwań społecznych,

które zaspokoić mógł profesjonalny teatr w nowocześnie wybudowanym i urządzonym budynku. W ten sposób wybudowano teatr w Baden. Legitymuje się on prawie 300 letnią tradycją teatralną. Mieści 700 widzów. Od października do marca wystawiane są w nim sztuki teatralne, musicale, operetki. Przez pozostałe miesiące sezonu letniego funkcję tego teatru przejmuje Sommerarena (tłum. scena letnia) w Parku Zdrojowym.

Fotografia 11. Baden bei Wien, Sommerarena (scena letnia) w Parku Zdrojowym (fot. autorki, kwiecień 2010)
Photo 11. Baden bei Wien, Sommerarena (Summer Arena) in the Spa Park (Photo by Authoress, April 2010)

Fotografia 12. Baden bei Wien, pomnik Lannera i Straussa (fot. autorki, kwiecień 2010)
Photo 12. Baden bei Wien, statue of Lanner and Strauss (Photo by Authoress, April 2010)

NAJWIĘKSZY PARK ZDROJOWY W EUROPIE

Park Zdrojowy w Baden bei Wien zajmuje powierzchnię 52 ha i jest on największym w Europie. To prawdziwa oaza zieleni, wchodząca w skład Lasu Wiedeńskiego. Podziwiać można w niej przepiękne krajobrazy, odpoczywać, nabierać sił, a także korzystać z innych atrakcji. Latem, codziennie w „Świątyni Bethovenna” – pawilonie muzycznym odbywają się koncerty Bethovena. Liczni artyści, malarze korzystają z wód źródłanych źródła Undine oraz z miejscowych kafejek, zlokalizowanych na terenie Parku Zdrojowego [Fiszbach 1989].

Wielką atrakcją w Baden jest ogród różany „das Rosarium”. Usytuowany jest on w Doblhoffpark. Rośnie tu ponad 30 000 krzewów różanych (ponad 600 gatunków). Na szczególną uwagę zasługują odmiany noszące dźwięcznie brzmiące nazwy jak np.: „Märchenkönigin“ (Księżniczka Bajek), „Goldmarie“ (Złota Maria) und „Kaiserin Elisabeth“ (Cesarzowa Elżbieta). Rosnące tu róże kwitną dwa razy w roku tj. w czerwcu i październiku.

Fotografia 13. Baden bei Wien, widok od strony Parku Zdrojowego na domy uzdrowiskowe (fot. autorki, kwiecień 2010)

Photo 13. Baden bei Wien, view from the Spa Park onto the spa houses (Photo by Authoress, April 2010)

Fotografia 14. Baden bei Wien, elementy małej architektury Parku Zdrojowego (fot. autorki, kwiecień 2010)

Photo 14. Baden bei Wien, small architecture elements of the Spa Park (Photo by Authoress, April 2010)

DYSKUSJA

Przez najbliższe lata, w dalszym ciągu będzie wzrastał stopień urbanizacji terenu Baden bei Wien i zagęszczania się infrastruktury turystycznej [Liszewski 2006]. Procesy te mogą zagrażać walorom przyrodniczym i krajobrazowym miasta. Niezbędny jest wzrost świadomości ekologicznej społeczeństwa. Strategia zrównoważonego rozwoju dla miasta winna stworzyć możliwość bezkolizyjnej realizacji zadań ekologicznych i gospodarczych, a tym samym przyczynić się do jeszcze większego wzrostu atrakcyjności turystyczno-rekreacyjnej miasta, z zachowaniem równowagi ekologicznej na obszarach cennych ze względu przyrodniczych [Gaworecki 2003].

PODSUMOWANIE

Rozpatrując istnienie zasobów i walorów przyrodniczych na terenie uzdrowiska Baden bei Wien, należy analizować je w kilku płaszczyznach [Bielawska, Maksimowska 2002]. Występowanie tych samych zasobów można jednocześnie za czynnik prorozwojowy, jak i ograniczający rozwój. Wśród czynników prorozwojowych w tym aktywnym turystycznie rejonie wymienić można dogodne powiązania komunikacyjne (drogowe, kolejowe i samolotowe) z regionem; duże zainteresowanie miejscowością przez wiedeńców ze względu na niewielką odległość; walory przyrodnicze i zdrowotne; atrakcje turystyczne. W kurorcie powietrze zanieczyszczone jest w średnim stopniu (dobry

stan zieleni i lasów), co pozytywnie wpływa na zdrowie i jakość życia mieszkańców stałych, turystów i kuracjuszy (drogi oddechowe). Rozwój turystyki (w tym uzdrowiskowej) przebiega w rejonach z dala od głównych ciągów komunikacyjnych. Wśród walorów przyrodniczych wymienić należy dużą różnorodność krajobrazową i przyrodniczą, w której sprzyjającymi rozwojowi funkcji turystycznej, krajoznawczej i wypoczynkowej są: wysoki stopień naturalności środowiska, urozmaicone ukształtowanie terenu, duże zasoby wód powierzchniowych o wysokich zdolnościach samooczyszczania i cennych walorach krajobrazowych, występowanie wartościowych siarkowych źródeł termalnych, ogólnie korzystne warunki bioklimatyczne, bardzo duży udział terenów leśnych i wysoka bioróżnorodność siedlisk roślinnych. Ważnym czynnikiem prorozwojowym jest unikalny krajobraz całego obszaru Baden.

WNIOSKI KOŃCOWE

1. Baden koło Wiednia i jego okolice to jedno z najpiękniejszych zakątków na mapie Austrii.
2. Środowisko przyrodnicze miasta i okolicy stanowi jego podstawowy walor (las, szlaki turystyczne, wody termalne, ścieżki rowerowe, zdrowe powietrze, mikroklimat).
3. Baden bei Wien, jako uzdrowisko zintegrowane (wg teorii układów przestrzennych miejscowości uzdrowiskowych) posiada ogromny potencjał turystyczny.
4. Miejscowość znacząco zabiega o ochronę środowiska i walorów przyrodniczych.
5. Lokalizacja uzdrowiska w niewielkiej odległości od Wiednia sprawia, że jest ono odwiedzane nie tylko przez wiedeńców, a także przez turystów zagranicznych, nie koniecznie borykających się z problemami zdrowotnymi, a odwiedzających stolicę Austrii.
6. Miejscowość posiada dobre warunki do uprawiania różnych sportów: kajakarskich, rowerowych, turystyki pieszej, golfa, mini golfa itp.
7. Do czasów współczesnych Baden bei Wien określane jest mianem cesarskiej rezydencji okresu Biedermeier oraz kurortu o randze światowej.
8. Obecnie coraz większą popularnością cieszą się uzdrowiska, w których można się nie tylko leczyć, ale dodatkowo „poprawić” urodę (nowa funkcja uzdrowiska, ze swymi nowymi procedurami) [Łazarkowie M., R. 2007].

BIBLIOGRAFIA

Bielawska I.B., Maksimowska B., 2002, *Turystyka a środowisko w aspekcie kultury* [w:] *Informacja i promocja w turystyce*, red. K. Michałowski, Białystok.

- Fiszbach J., 1989, *Funkcja turystyczna jednostek przestrzennych i program jej badania*, „Turystyka” nr 5.
- Gaworecki W.W., 2003, *Turystyka*, Warszawa, ss. 5-438.
- Liszewski S., 2006, *Przestrzenie turystyki i ich transformacja we współczesnym świecie*, „Turystyka” t. 16, z.2.
- Łazarkowie M., R., 2007, *Uzdrowiska w Europie. Teraźniejszość i rys historyczny*, Wydawnictwo Akademickie Wyższej Szkoły Społeczno-Przyrodniczej im. Wincentego Pola w Lublinie, Lublin, s.139-145.
- Łejmel K., 1997, *Turystyka a środowisko przyrodnicze*, Zeszyty Naukowe WSE, nr 2/8, Warszawa.
- Meyer B., 2008, *Kształtowanie układów przestrzenno-funkcjonalnych przez turystykę*, Rozprawy i STUDIA T.(DCCL) 676, Uniwersytet Szczeciński, Szczecin.

Dr inż. arch. Eleonora Gonda-Soroczyńska
Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu
Katedra Gospodarki Przestrzennej
ul. Grunwaldzka 53,
50-357 Wrocław,
tel. 071-320-56-16,
fax 071 320-56-07
e-mail:eleonora.gonda-soroczynska@up.wroc.pl